

Kvalitetsgranskning
Rapport 2009:4

Ingen aning utan uppföljning – hur 20 kommuner följer upp sin vuxenutbildning

Skolinspektionens rapport 2009:4
Diarienummer 2008:376
Stockholm 2009
Foto: Ryno Quantz
Grafisk form: AGoodId

Innehåll

---

1. Förord	5
2. Sammanfattning	6
3. Inledning	8
4. Kvalitetsgranskningens resultat	11
5. Slutsatser och rekommendationer	14
6. Referenser	17
7. Bilagor	17

1 | Förord

Skolinspektionens uppdrag är att granska kvaliteten i och ha tillsyn över det offentliga skolväsendet och utbildningen vid fristående skolor. Skolinspektionens kvalitetsgranskningar ska bidra till förbättrad måluppfyllelse genom att granska hur skolhuvudmän, rektorer och lärare tar ansvar för undervisningens kvalitet och genom att ange vilka områden som behöver utvecklas.

Denna slutrapport redovisar resultatet av Skolinspektionens kvalitetsgranskning med inriktning mot hur kommuner följer upp vuxenutbildningen. Iakttagelserna och slutsatserna gäller förhållandena hos de 20 skolhuvudmän och vuxenutbildningar som granskats. Vilka dessa är framgår i bilaga.

Projektledare för kvalitetsgranskningen har varit undervisningsrådet Ewa Hallberg, Skolinspektionen i Linköping. Övriga medarbetare i granskningen framgår av bilaga.

Stockholm i september 2009

Ann-Marie Begler
Generaldirektör

Agneta Sandén
Avdelningschef

2 | Sammanfattning

Fokus för denna kvalitetsgranskning har varit att ta reda på hur kommuner och utbildningsanordnare arbetar med uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring av sin vuxenutbildning. Utgångspunkt för granskningen är de krav på uppföljning och kvalitetsarbete som ställs på kommuner och rektorer i skollag och Läroplan för de frivilliga skolformerna (Lpf 94).

De frågeställningar som belyses är hur kommuner och utbildningsanordnare:

- följer upp att utbildningen leder till att de studerande fullföljer sina planer på fortsatt utbildning eller arbete,
- följer upp de studerandes betygsresultat samt
- följer upp och säkerställer att bedömning och betygsättning sker på ett likvärdigt sätt.

Kvalitetsgranskningen omfattar grundläggande och gym-

nasial vuxenutbildning och gjordes i 20 kommuner under våren 2009.

Personal inom utbildnings- och arbetsmarknadssektorn samt politiker med ansvar för utbildningsfrågor har intervjuats. Kvalitetsredovisningar, skolplan, arbetsplan eller verksamhetsplan har använts som underlag för samtalen. I de fall uppföljningar har funnits i kommunerna har även dessa använts.

De viktigaste iakttagelserna är:

✓ Otillräcklig uppföljning av effekterna

Inte i någon av de granskade kommunerna genomförs systematiska studier av vuxenutbildningens effekter för de studerande. Uppföljningar görs ibland av yrkesinriktade utbildningar och då oftast inom vård och omsorg. Andra exempel är yrkesförare och elektriker. Att kommuner inte har fungerade system för uppföljning förklaras bland annat med att verksamheten inte har en tillräcklig omfattning eller att tidigare studerande inte finns kvar i kommunen då uppföljningen ska göras. Ibland ifrågasätts även nyttan med uppföljningar då man menar att det kan vara andra faktorer som påverkar resultaten. Avsaknad av ett tydligt uppdrag från staten att följa upp verksamheten anges också som skäl.

✓ Bristande uppföljning av betygsresultat

Lärare använder relativt ofta de studerandes betygsresultat och de studerandes synpunkter på utbildningen i sitt förbättringsarbete. Det är dock endast i några få kommuner som rektorer sammanställer och använder betygsresultat vid bedömningen av verksamhetens kvalitet.

✓ Likvärdig betygssättning

I flertalet kommuner finns rutiner som ska ge förutsättningar för en likvärdig betygssättning. Genom nätverk inom kommunen eller mellan kommuner skapas möjligheter till diskussioner lärare emellan. Kompetensutveckling i bedömning och betygssättning är vanligt förekommande. I de flesta kommuner används nationella prov.

✓ Det nationella uppföljningssystemet behöver förbättras

Uppföljningssystemet ger inte tillräckligt underlag för jämförelser och bedömning. Detta tillsammans med att

kommunerna inte gör egna uppföljningar gör att det finns anledning att se över hur ett nationellt uppföljningssystem kan ge stöd till kommunernas arbete.

✓ Kommuner vet alltför lite om studiebehoven

Kommunerna samarbetar på ett bra sätt med arbetsmarknaden för att fånga upp behov av utbildning. Granskningen visar dock att kommunerna i alltför liten utsträckning tar reda på kommuninvånarnas behov av utbildning. Uppsökande verksamhet för att komma i kontakt med tänkbara studerande inom de prioriterade målgrupperna förekommer i liten omfattning.

✓ Utbildningens fokus

Vuxenutbildningens uppdrag som arbetsmarknadsåtgärd framträder tydligt och här finns också de ekonomiska incitamenten på individ- och organisationsnivå. Uppdraget som mera generell utbildningspolitisk åtgärd för individen är mindre framträdande.

Skolinspektionens rekommendationer

Skolinspektionen rekommenderar kommunerna att:

- Forma system för uppföljning i syfte att få svar på om utbildningen leder till de uppsatta målen för individen.
- Utforma ett utbud av utbildningar där kommuninvånarnas behov undersöks och beaktas i större utsträckning än i dag.
- Fortsätta arbetet med att anpassa verksamheten så att den möter de studerandes behov av utbildning på olika tider och i olika former.
- Fortsätta arbetet med att skapa förutsättningar för en likvärdig betygssättning.
- Utveckla arbetet med att validera de studerandes kunskaper.
- Ställa krav på uppföljning vid upphandling av utbildning.

Granskningen har även visat att det nationella systemet för uppföljning av vuxenutbildningen behöver utvecklas så att det främjar kommunernas uppföljning samt ger en god bild av vuxenutbildningens resultat på nationell nivå. Vidare är det viktigt att vuxenutbildningens utbildningspolitiska målsättning även fortsättningsvis poängteras.

3 | Inledning

Kommunerna har i uppdrag att ge stöd för vuxnas lärande genom kommunal vuxenutbildning. Utbildningen syftar till att ge vuxna kunskaper och färdigheter som de behöver för att delta i samhällslivet eller ges förbättrade möjligheter till yrkeskarriär eller fortsatta studier.

Uppföljningar och utvärderingar av vuxenutbildningen och dess effekter har sällan gett svar på vilken utdelning utbildningen ger. Det har varit svårt att mäta om den enskilde studeranden getts förbättrade möjligheter till studier, karriärvägar inom yrkeslivet eller deltagande i samhällslivet. Även samhällsnyttan av utbildningen har varit svår att beskriva och värdera. Det är i huvudsak för utbildningar inom vård- och omsorgssektorn som det tydligt framkommer att individer erhållit arbete inom sektorn och arbetsgivare kunnat rekrytera kompetent arbetskraft.

Under arbetet med Kunskapslyftet (1997–2002) förändrades vuxenutbildningen i kommunerna. Flera målgrupper fick möjlighet till utbildning och antalet studerande ökade. Utbudet förändrades så att fler yrkesförberedande utbildningar erbjöds. En större flexibilitet möjliggjorde studier under andra tider än för skolväsendet i övrigt. Även möjligheterna att studera på distans ökade. Dock kan konstateras att det var svårt att nå de prioriterade målgrupperna. Utbildningen har inte i tillräcklig grad anpassats till målgruppernas behov.

Av Skolverkets tidigare inspektioner har framkommit att kommunerna sällan gjort uppföljningar av vuxenutbild-

ningens effekter eller av verksamhetens betygresultat. Vidare har både inspektionen och andra studier pekat på svårigheten att skapa likvärdighet i bedömning och betygssättning.

3.1 | Syfte

Denna kvalitetsgranskning belyser hur kommunerna följer upp vilka effekter vuxenutbildningen får för den studerande och hur resultat i form av betyg följs upp. En viktig följdfråga är hur uppföljningarna används. Vidare beskrivs hur verksamheter och kommuner arbetar för att säkerställa en likvärdig bedömning och betygssättning.

Det långsiktiga syftet med kvalitetsgranskningen är att resultat och måluppfyllelse ska förbättras för dem som deltar i vuxenutbildningen. Genom att Skolinspektionen pekar på vikten av uppföljning och sprider de erfarenheter som finns ges både verksamheter och kommuner ytterligare ett underlag för arbetet med utveckling och förbättring.

3.2 | Avgränsningar, frågeställningar och bedömningspunkter

Kvalitetsgranskningen har avgränsats till att omfatta grundläggande och gymnasial vuxenutbildning.

Utgångspunkt för granskningen har varit de krav på uppföljning och kvalitetsarbete som ställs på kommuner och rektorer i skollag och Läroplan för de frivilliga skolformerna (Lpf 94). De frågeställningar som belysts är hur verksamheter och kommuner:

- följer upp att utbildningen leder till att de studerande fullföljer sina planer på fortsatt utbildning eller arbete,
- följer upp de studerandes betygsresultat samt
- följer upp och säkerställer att bedömning och betygsättning sker på ett likvärdigt sätt.

Det är inom dessa områden som kommunernas arbete bedömts.

3.3 | Genomförande, metod och urval

Granskningen gjordes i 20 kommuner under våren 2009 av de fem inspektionsavdelningarna inom Skolinspektionen. De kommuner som granskats och de inspektörer som genomfört granskningen framgår av bilaga 3. Intervjuer och dokumentstudier har varit underlag för granskning och bedömning. Personal inom utbildnings- och arbetsmarknadssektorn samt politiker med ansvar för utbildningsfrågor har intervjuats. Kommunernas och verksamheternas kvalitetsredovisning, skolplan, arbetsplan eller verksamhetsplan har använts som underlag för samtalen. I de fall uppföljningar har funnits har även dessa använts. Inför besöken översändes information om kvalitetsgranskningens innehåll och syfte, bilaga 4 samt samtalsunderlag, bilaga 5.

Resultatet av granskningen har presenterats i beslut till varje kommun. Av besluten framgår de åtgärder kommunen behöver vidta för att förbättra sitt arbete. Uppföljning av kommunernas vidtagna eller planerade åtgärder kommer att göras.

Urvalet har gjorts utifrån nationell statistik över fullföljande av utbildningen, betygsresultat samt kunskaper från tidigare inspektioner. Huvuddelen av de kommuner som granskats har mellan 20 000–80 000 invånare medan tre har ett lägre invånarantal. Då kvalitetsgranskningarnas syfte inte är att ge nationella bilder har strävan att granska ett statistiskt representativt urval av kommuner inte funnits.

3.4 | Studerande inom grundläggande och gymnasial vuxenutbildning

Nationell statistik som bygger på uppgifter från kommunerna presenteras varje år av Skolverket. År 2008 var antalet studerande inom grundläggande och gymnasial vuxenutbildning 170 300. Då varje studerande oftast deltar i flera kurser registrerades under samma period 673 700 kursdeltagare. Genomsnittligt deltar varje studerande i fyra kurser. 80 procent av de studerande (136 240) finns inom den gymnasiala vuxenutbildningen. Antalet studerande har halverats sedan 1998/99.

En prioriterad målgrupp för vuxenutbildning är personer med låg utbildningsnivå. I samtal med kommunerna uttrycks ofta att denna målgrupp inte i tillräcklig utsträckning söker sig till vuxenutbildningen och är svår att nå. Andelen lågutbildade män är högre än motsvarande andel kvinnor. Det är dock fler kvinnor än män som deltar i vuxenutbildning. Andelen kvinnor inom vuxenutbildningen har de senaste 10 åren varit mellan 65 och 67 procent.

Andelen utlandsfödda som deltar i vuxenutbildning har ökat under en 10-årsperiod och var 40 procent år 2008. Inom den grundläggande vuxenutbildningen är 87 procent av de studerande utlandsfödda. De granskade kommunerna uppger att huvuddelen av de studerande inom grundläggande vuxenutbildning har avslutat eller deltar i svenskundervisning för invandrare (sfi). Många av de studerande kombinerar studier inom grundläggande och gymnasial vuxenutbildning.

För många studerande är tiden mellan studier i gymnasieskolan och gymnasial vuxenutbildning bara något eller några år. Detta beroende av att gruppen som inte slutför sin utbildning inom gymnasieskolan ökat. Det är även många som läser kurser inom gymnasial vuxenutbildning för att höja sina betyg (konkurrenskomplettering). Medianåldern för studerande inom vuxenutbildningen 2008 var 29 år vilket är något lägre än året innan.

Den enskildes ekonomi och vilka möjligheter som ges att finansiera studierna har också betydelse för vilka som deltar i vuxenutbildning. I flera kommuner framhålls att det ofta är i gruppen med låg utbildningsnivå som det är många som inte ser sig ha råd med studier.

3.5 | Utbud och dimensionering

Förändringarna av antalet studerande sammanfaller med konjunkturen på arbetsmarknaden och de riktade statsbidrag som kommit till då arbetslösheten varit hög. Syftena med statsbidragen har varit att höja utbildningsnivån både allmänt och specifikt. Syftet med Kunskapslyftet var även att förändra vuxenutbildningen och förstärka kommunernas vägledning.

Att vuxenutbildningen i hög grad styrs av konjunktur och arbetsmarknad framkom tydligt i granskningen. Fler väljer att studera då arbetsmarknaden är svag. Vid tidpunkten för granskningen var arbetslösheten på väg uppåt. I kommunerna förberedde man utökningar av den gymnasiala vuxenutbildningen men även utbildningar som bekostas av bland annat företag, så kallade uppdragsutbildningar. Förändrade antagningsregler till universitets- och högskoleutbildningar påverkar också behov och utbud om än i mindre grad.

Även den kommunala ekonomin påverkar dimensioneringen av vuxenutbildningen och vilka utbildningar som erbjuds varför riktade statsbidrag har fått och även fortsättningsvis får stor betydelse i de flesta kommuner. I januari 2009 beslutades om ett riktat statsbidrag för yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning. Samtliga kommuner som ingår i granskningen har sökt och erhållit sådant bidrag.

3.6 | De granskade kommunerna

Den grundläggande vuxenutbildningen bedrivs oftast i kommunens egen regi. Huvuddelen av kommunerna bedriver gymnasial vuxenutbildning i egen regi, genom andra kommuner och externa anordnare. De allra flesta kan erbjuda utbildning på distans och några bedriver utbildning under i stort sett hela året. Under sommaren är det oftast endast distansutbildning som pågår.

Flera av de granskade kommunerna har organiserat samarbete med andra kommuner i syfte att erbjuda

kommuninvånarna ett större utbud av utbildningar. Samarbete förekommer också vid upphandling av utbildningar hos externa anordnare. I Göteborgsregionen, där en av de granskade kommunerna ingår, har kommunerna även samarbete för att göra uppföljningar av utbildningens effekter. Som tidigare nämnts har samtliga av de granskade kommunerna erhållit riktat statsbidrag för yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning. Hälften av kommunerna har sökt bidraget tillsammans med en eller flera andra kommuner.

Kommunerna har ett väl organiserat samarbete med näringslivet för att fånga upp arbetsmarknadens behov av utbildningar. Det är också via detta samarbete många kommuner menar att de utan särskilda uppföljningar skapar sin bild av vilka utbildningar som leder till arbete. I flertalet kommuner samarbetar man även inom kommunen för att nå fler presumtiva vuxenstuderande. Den uppsökande verksamhet och de relativt omfattande riktade informationsinsatser som startade under Kunskapslyftet har minskat betydligt eller helt tagits bort. Skälen till detta är flera men ofta säger man att man trots omfattande insatser inte når de prioriterade målgrupperna eller att intresset för utbildning i denna målgrupp är svagt. Ett annat skäl är den enskilde inte ser möjligheter att finansiera studier. I flera av kommunerna har samarbetet med arbetsförmedlingen minskat eller helt avbrutits. Detta förklaras bland annat av intervjuade med att de som är i kontakt med arbetsförmedlingen inte bedöms tillhöra målgruppen eftersom de ska stå till arbetsmarknadens förfogande.

Andelen av de studerande som är korttidsutbildade varierar från 12 till 26 procent i kommunerna. Riksgenomsnittet är 18 procent. Andelen korttidsutbildade invånare som deltar i kommunal vuxenutbildning varierade 2008 från 1,4 till 6,3 procent i kommunerna. Riksgenomsnittet är 3,3 procent. Flertalet av de granskade kommunerna låg under riksgenomsnittet.

Om det finns samband mellan andelen studerande med kort utbildning och kommunens aktivitet för att nå presumtiva studerande har inte särskilt granskats. Av befintlig statistik och information från kommunerna framträder dock inte något sådant samband.

4 | Kvalitetsgranskningens resultat

4.1 | Uppföljning av hur utbildningen leder till att de studerande fullföljer sina planer på fortsatt utbildning eller arbete

Kommuner och verksamheter har ansvar för att följa upp den verksamhet som bedrivs. Syftet är att kontrollera att man arbetar i riktning mot de nationella målen. I detta fall innebär det att följa upp om de studerande fullföljer de planer de hade med sin utbildning.

Kommuner genomför sällan systematiska studier av vuxenutbildningens effekter för de studerande. Det finns dock exempel på att uppföljningar görs av kurser eller hela utbildningar. Oftast av yrkesinriktade utbildningar inom vård och omsorg. Utbildningar för yrkesförare och elektriker har också följts upp.

Vid intervjuer med kommunernas företrädare nämndes ofta de uppföljningar som gjordes i samband med Kunskapslyftet och några år därefter. Förutsättningarna för att få riktat statsbidrag var att bland annat redovisa vilka utbildningar som genomförts och vad effekterna blivit. Även för andra utbildningar som skett inom ramen för något projekt där särskilda medel erhållits har oftast någon form av slutrapportering krävts. Att man följt upp och avrapporterat

då sådana krav ställts har inte lett till att övrig verksamhet följts upp. Kommunerna har inte heller utvecklat former för uppföljning för det fortsatta arbetet. Vid intervjuer hänvisas ofta till den informella kunskap som finns främst hos studie- och yrkesvägledare. De får kunskap bland annat genom kontakter med tidigare studerande, arbetsgivare och arbetsförmedlingar.

Ett exempel på uppföljning är Strängnäs kommun som jämfört andelen studieavbrott i distansutbildning och i utbildning på plats. Skälet var att det uppfattades som att studieavbrott var vanligare bland studerande på distans. Någon sådan skillnad upptäcktes inte. Man fann dock att de som anmäler sig till distansstudier inte påbörjar studier i samma utsträckning som andra studerande.

En av de granskade kommunerna ingår i ett nätverk av kommuner, Göteborgsregionen. För dessa kommuner genomför ett utomstående företag undersökningar av vuxenutbildningens effekter två år efter avslutad utbildning. Via enkäter undersöks bland annat i vilken utsträckning tidigare studerande erhållit arbete, fått nya arbetsuppgifter eller påbörjat högre studier som en följd av genomförda studier i kommunal vuxenutbildning. Varje kommun får ett underlag som innehåller dels resultat sammantaget för hela regionen dels specifika resultat för den egna kommunen. Den granskade kommunen har inte använt underlaget då man bedömt att den låga svarsfrekvensen (48 procent) inte gör materialet tillräckligt tillförlitligt.

I den nationella statistiken redovisas de studieavbrott som görs per kurs. Detta innebär att en studerande kan registreras för ett eller flera studieavbrott beroende på hur många kurser han eller hon inte slutför. Ett avbrott behöver således inte innebära att en studerande helt avbryter sina studier. År 2008 var det i riket som helhet cirka 20 procent av kursdeltagarna som avbröt studier. Andelen avbrott har varit ungefär densamma under de senaste åren.

I de flesta kommuner använder man någon form av enkät för att få reda på skälen till studieavbrotten. Ofta har man låg svarsfrekvens varför resultaten inte sammanställs. Kommunerna försöker också ibland att via telefon- eller brevkontakter komma i kontakt med personer som avbrutit studierna. Resultatet sägs dock ofta vara magert i förhållande till insatsen. En förklaring kan vara att personer som tidigare inte lyckats bra med sina studier och sedan inte heller lyckas med vuxenstudierna avstår från vidare kontakter med skolan. Därför är det viktigt att fånga upp signaler från studerande innan de fattar beslut om att avbryta studierna. Ett bra exempel på detta är Höganäs kommun som förändrat kontakterna med de studerande som läser på distans. Man gör täta uppföljningar och ringer studerande som visar låg aktivitet. Detta har lett till en minskad andel avhopp och en högre andel som når kraven

för betyget Godkänt. Även Kiruna kommun har utvecklat liknande rutiner för att förebygga avhopp.

I flera av de granskade kommunerna pågår diskussioner om hur man ska kunna förbättra sin uppföljning och utvärdering av verksamheten. Flera exempel finns där man vid upphandlingen av utbildningar hos externa anordnare skriver in krav på resultatuppföljning. I några kommuner har studie- och yrkesvägledare getts tydligare ansvar för uppföljning. Andra kommuner har avsatt mera resurser eller inrättat en särskild tjänst för arbetet. Hittills är det dock mest planer eller just påbörjat arbete som redovisats av kommunerna. Det arbete som pågår i kommunerna för att förbättra uppföljning och utvärdering är viktigt.

4.2 | Uppföljning av de studerandes betygsresultat

I nationell statistik redovisas betyg för grundläggande vuxenutbildning på kommunnivå i engelska, matematik och svenska som andraspråk. På den gymnasiala nivån redovisas betyg för A-kurserna i engelska, matematik och svenska.

Tabell 1: Betygsresultat för grundläggande vuxenutbildning i riket år 2008

Kurs	Antal som avslutat kurs	Andel (%) med betyget Icke godkänt
Engelska	9 092	10,0
Matematik	7 155	6,9
Svenska som andraspråk	16 441	7,5

Källa: Skolverkets officiella statistik

Tabell 2: Betygsresultat för gymnasial vuxenutbildning i riket år 2008

Kurs	Andel (%) Icke godkänt	Andel (%) Godkänt	Andel (%) Väl godkänt	Andel (%) Mycket väl godkänt
Engelska A	17	31	29	22
Matematik A	21	37	27	16
Svenska A	16	27	32	25

Källa: Skolverkets officiella statistik

Det nationella uppföljningssystemet omfattar ett fåtal kurser. I samtal med kommunföreträdare och rektorer framhålls ofta att den nationella statistiken inte är tillförlitlig eller ger underlag för jämförelser. Därför är det än viktigare att varje kommun följer upp sina resultat. Inte minst mot bakgrund av att en hög andel studerande erhåller betyget lcke godkänt.

Att följa upp studerandes kunskapsutveckling och betygsresultat är viktigt ur flera aspekter. Den studerande behöver under kursens och studiernas gång få respons på sitt arbete och sina resultat. Läraren behöver fånga upp eventuella stödbehov eller om studerande kan genomföra kursen snabbare än planerat. Rektorer behöver sammanställningar av resultat för att kunna föra diskussioner med lärare om kvaliteten på utbildningen. Exempelvis: "Hur förklarar skillnader i resultat mellan lärare eller mellan kursanordnare" "vilka åtgärder behövs för att förändra och förbättra verksamheten"? Verksamhetens resultat ska också förmedlas till den politiska nivån som ett viktigt underlag för olika beslut.

Lärare har ofta god kunskap om varje studerandes resultat. Många gör också sammanställningar för de egna kurserna och följer utvecklingen över tid. Ofta genomförs även kursutvärderingar där de studerandes synpunkter efterfrågas. Resultaten används för det egna utvecklingsarbetet av arbetssätt och arbetsformer.

I Höganäs, Upplands Väsby och Vaggeryds kommuner, gör rektor sammanställningar och analyser av resultat i ämnen och kurser. Dessa presenteras i kvalitetsredovisningen och ligger även till grund för förbättringsarbete. De tre kommunerna har betygsresultat som är högre än genomsnittet för riket. Detta har dock även andra av de granskade kommunerna. Upplands Väsby samarbetar med grannkommuner om att utveckla arbetet med utvärdering. I ett arbete som man kallar Våga visa gör man bland annat observationer av varandras verksamheter.

Huvuddelen av de granskade kommunerna behöver förbättra sitt arbete med att följa upp verksamheternas resultat. Det är sällan betygsresultat från andra kurser än de som redovisas i nationell statistik sammanställs och analyseras. I verksamheternas och kommunernas kvalitetsredovisningar förekommer alltför sparsamt att betyg redovisas och kommenteras.

4.3 | Uppföljning och säkerställande av att bedömning och betygssättning sker enligt författningarna

Vid betygssättning ska läraren utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen. I förordning om kommunal vuxenutbildning rekommenderas lärare att använda nationellt fastställda prov som ett hjälpmedel i sin bedömning och betygssättning. Rektor och huvudmannen har ansvar för att följa upp att bedömning och betygssättning sker enligt författningarna.

Vid Skolverkets tidigare inspektioner i kommunerna har ofta påtalats att arbetet med bedömning och betygssättning behövt förbättras. Detta har också skett. Kompetensutvecklande insatser har genomförts och lärare ingår i olika nätverk för att diskutera bedömning och betygssättning. Med många anordnare och små enheter inom kommunen finns dock ett antal lärare som är ensamma om att undervisa i ett ämne eller en kurs och har då inte någon ämneskollega att diskutera med. I flera kommuner försöker man lösa detta genom kontakter med gymnasieskolan eller andra vuxenutbildningar. I de flesta kommuner används de nationella kursproven.

I Strängnäs kommun har lärarna utifrån kompetensutveckling och externt stöd arbetat med att konkretisera kursplanernas mål och betygskriterierna. Detta arbete har även varit till nytta i diskussioner om likvärdig betygssättning och validering av studerandes kunskaper. Lärare i Vaggeryds kommun för återkommande diskussioner om bedömning och betygssättning i kommunen och i ett nätverk med flera andra kommuner. Man använder även medbedömare vid betygssättning. Även i Höganäs, Kiruna, Mark och Piteå kommuner pågår systematiskt arbete för att säkerställa en likvärdig betygssättning.

För studerande hos externa anordnare är det läraren hos respektive anordnare som sätter betyg. Externa anordnare får dock inte, med något undantag, utfärda betygskort utan detta ska göras av en kommunalt anställd rektor. Flertalet av rektorerna har regelbundna kontakter med de externa anordnarna i syfte att diskutera verksamhetens resultat kopplat till bedömning och betygssättning. Det förekommer dock att rektor endast tar det administrativa ansvaret och skriver under betygskortet utan kontakter med de lärare som sätter betyg. Rektor har det övergripande ansvaret för betyg sätts på ett likvärdigt och rättssäkert sätt och måste därför även ta aktivt ansvar för att bedömning och betygssättning diskuteras.

Granskningen visar således att de granskade kommunerna utvecklat arbetet för att säkerställa en likvärdig betygssättning. I flertalet av kommunerna fungerar arbetet tillfredsställande. Det finns dock kommuner som behöver förbättra arbetet. I de allra flesta fall behövs där bättre möjligheter för lärare att diskutera bedömning och betygssättning med kollegor. I kommunerna finns utnyttjade möjligheter till samverkan mellan anordnare eller kommuner emellan.

5 | Slutsatser och rekommendationer

Denna kvalitetsgranskning visar att de granskade kommunerna inte systematiskt följer upp vuxenutbildningen för att se i vilken grad den enskildes målsättning med studierna uppfylls.

Ett fåtal kommuner sammanställer och analyserar verksamheternas betygsresultat. Det är således sällan som uppföljning och utvärdering ligger till grund för beslut om utvecklings- och förbättringsinsatser. De flesta av de granskade kommunerna har utvecklat arbetet med att säkerställa en likvärdig betygssättning och i flertalet av kommunerna fungerar detta arbete tillfredsställande.

I de granskade kommunerna finns ofta exempel på uppföljningar inom begränsade områden. Det hänvisas också till mera informell och ostrukturerad kunskap som finns i organisationen, oftast hos studie- och yrkesvägledare. Denna kunskap används till viss del men sammanställd och analyserad skulle den vara till större nytta. Kommunernas företrädare uttrycker ofta att uppföljning är ett viktigt område att utveckla och i flera kommuner har man påbörjat ett sådant arbete.

I andra kommuner finns erfarenheter av uppföljning som inte fångats upp i denna kvalitetsgranskning. Tidigare har bland annat arbetet inom Göteborgsregionen, där många kommuner ingår nämnts. Även Göteborgs stad har de senaste fem åren genomfört effektstudier av sin vuxenutbildning.

5.1 | Varför inte uppföljningar görs

Flera olika förklaringar ges till varför inte uppföljningar av utbildningens resultat görs. Vuxenutbildningen har flera syften och i många av kommunerna säger de intervjuade att det därför är svårt att bestämma kriterier för en lyckad utbildning. Därmed saknas ett nödvändigt redskap för uppföljning. Många uttrycker också att de erfarenheter av uppföljningar som gjorts är dåliga. Att svarsfrekvensen är låg och resultaten svåra att tolka lyfts ofta fram. Ekonomin sägs också vara ett hinder. Det kostar tid och pengar att leta upp tidigare studerande och att genomföra telefonintervjuer. Även externt stöd diskuteras men även där framhålls kostnaden som ett hinder.

Rektorer säger ofta att resultaten från uppföljningar inte efterfrågas och att det inte finns tydliga krav från den egna kommunen eller staten att mäta effekterna av verksamheten. Statens reglering av vad som ska dokumenteras och följas upp anses inte vara tydlig.

Det förekommer även att rektorer och politiker ifrågasätter om uppföljning av utbildningens effekter fyller något

syfte. Uttalanden som att "då beslut om utbildningens omfattning och inriktning fattas utifrån andra aspekter, huvudsakligen ekonomiska gör inte uppföljningar någon särskild nytta" eller "det är arbetsmarknad och ekonomi som styr vuxenutbildningen" är exempel på detta synsätt.

5.2 | Variation av anordnare och utbildningsformer ställer nya krav på uppföljning

Att flera anordnare används inom vuxenutbildningen har gjort det möjligt att på ett bredare sätt möta kommuninvånarnas behov av utbildning både innehållsmässigt och i tid och rum. Flera anordnare ställer dock andra krav på kommunernas arbete med uppföljning. I granskningen har framkommit att kommuner i vissa fall hittat vägar att möta dessa krav. Kommuner samarbetar vid upphandling och krav på uppföljning skrivs in i många av de avtal som tecknas. Skolinspektionen anser att kommuner alltid bör ställa krav på uppföljning då utbildning läggs ut på entreprenad.

Vidare visar granskningen att utvecklingen av olika former av distansstudier gett nya möjligheter för de studerande. Distansstudier där ofta flera anordnare medverkar ställer dock krav på kommunerna att utveckla nya former för uppföljning.

5.3 | Kvalitetssäkring av betygssättning

De kommunala rektorer som ansvarar för att utfärda betyg för studerande hos externa anordnare har oftast god kontakt med lärarna för att diskutera bedömning och betygssättning. Det förekommer dock att rektor endast tar det administrativa ansvaret och skriver under betygskriterierna utan kontakter med de lärare som sätter betyg. Rektorn har det övergripande ansvaret för betyg sätts på ett likvärdigt och rättssäkert sätt och måste därför även ta aktivt ansvar för att bedömning och betygssättning diskuteras.

Granskningen visar att de granskade kommunerna utvecklat arbetet för att säkerställa en likvärdig betygssättning. I flertalet av kommunerna fungerar arbetet tillfredsställande. Det finns dock kommuner där förbättringar krävs. I de allra flesta fall behövs bättre möjligheter för lärare att diskutera bedömning och betygssättning med kollegor. I kommunerna finns outnyttjade möjligheter till samverkan mellan anordnare eller kommuner emellan.

5.4 | Arbetet efter Kunskapslyftet

Arbetet med Kunskapslyftet under 1997–2002 förändrade vuxenutbildningens organisering och utbud. De syften som fanns att stimulera kommuner att använda flera olika anordnare har fått ett tydligt genomslag. För studerande finns ökade möjligheter till studier vid olika tidpunkter och i varierade former. Samarbete med arbetslivet för att fånga upp behov av utbildning och erbjuda fler yrkesutbildningar har fortsatt. Fortfarande finns dock svårigheter att nå de prioriterade målgrupperna med information om utbildningsmöjligheter. Många kommuner har också minskat informationsinsatserna. Uppsökande verksamhet för att komma i kontakt med presumtiva studeranden har ofta avstannat. Granskningen visar att kommuner alltför ofta utformar vuxenutbildningen utan att i tillräcklig omfattning ta reda på kommuninvånarnas önskemål och behov av utbildning.

Det uppdrag staten gav kommunerna att följa upp och rapportera effekter av Kunskapslyftet ledde inte till att kommunerna fortsatte arbetet med att följa upp effekter av sin vuxenutbildning. Ett av skälen kan vara att dialoger utifrån de begärda uppföljningarna saknades. Riktade statsbidrag för vuxenutbildningen fördelas även nu till kommunerna och krav på uppföljning ställs. Här finns möjligheter att tillsammans med kommunerna utveckla system för en uppföljning som blir mera hållfast och bestående.

I denna kvalitetsgranskning har flera av de effekter och slutsatser som presenterats i tidigare studier bekräftats. Bland annat har National Center for Lifelong Learning (Encell) i en studie av befintliga utvärderingar på lokal, regional och nationell nivå sammanställt och beskrivit effekter ur individ-, organisations- och utvecklingsperspektiv (2004). De förändringar av vuxenutbildningens innehåll och organisation som där beskrevs har bestått. Det fortsatta utvecklingsarbetet inom vuxenutbildningen som förutspåddes har dock avstannat i många kommuner. Inte heller har validering av vuxnas kunskaper och erfarenheter genomförts i den takt som man då hoppades. Farhågor uttrycktes att vuxenutbildningen inte skulle prioriteras då riktade statsbidrag försvann. Kvalitetsgranskningen visar också att många kommuner har minskat utbildningen vartefter de riktade bidragen minskat och försvunnit.

5.5 | Flera syften och förändrade målgrupper

Vuxenutbildningens syften är att ge individer ökade möjligheter att delta i ett samhälls- och arbetsliv. Vuxenutbildningen har även ett tydligt tillväxtpolitiskt mål vilket innebär att även arbetsmarknadens behov ska beaktas. Detta gör vuxenutbildningen intressant för flera politikområden. Utbildningen styrs tydligt av konjunkturen. Det är då arbetslösheten ökar som efterfrågan av utbildning ökar från individer, arbetsmarknad och samhälle. Den mera övergripande utbildningspolitiska målsättningen tenderar därför ibland att hamna i skymundan.

Under granskningen har många kommuner framhållit att andelen utlandsfödda studerande har ökat i både grundläggande och gymnasial vuxenutbildning. De studerande har oftast rekryterats efter studier inom svenskundervisning för invandrare. Utlandsfödda studerande är en heterogen grupp där variationen i tidigare utbildning är stor vilket ställer ökade krav på anpassning till varje individs behov. Exempelvis finns ett relativt stort antal med många års studier i sitt hemland bakom sig. För att ta tillvara individernas kunskaper kommer kraven på vuxenutbildningens funktion att validera kunskaper att öka.

5.6 | Skolinspektionens rekommendationer

Utifrån denna granskning är Skolinspektionens bedömning att arbetet med att följa upp effekterna av vuxenutbildningen måste utvecklas i kommunerna. Resultatuppföljningar av hur verksamheter lyckas utifrån studerandes betygsresultat och kunskaper om i vilken grad studerande fullföljer sin utbildning måste också göras i alla kommuner. Uppföljningar av verksamheten är nödvändiga för planering och förbättring. Kommunerna måste därför prioritera arbetet med uppföljning och utvärdering.

Då vuxenutbildningen i många kommuner omfattar få individer är det troligt att uppföljningar kan göras mera effektivt i samverkan kommuner emellan. Skolverket har på uppdrag av regeringen utrett behovet av en databas för studerande och utbildningsresultat inom det offentliga skolväsendet. En intressant fråga i detta sammanhang är hur en sådan databas kan främja kommunernas ansvar för uppföljning.

Skolinspektionen

rekommenderar kommunerna att:

- Forma system för uppföljning i syfte att få svar på om utbildningen leder till de uppsatta målen för individen.
- Utforma ett utbud av utbildningar där kommuninvånarnas behov undersöks och beaktas i större utsträckning än i dag.
- Fortsätta arbetet med att anpassa verksamheten så att den möter de studerandes behov av utbildning på olika tider och i olika former.
- Fortsätta arbetet med att skapa förutsättningar för en likvärdig betygssättning.
- Utveckla arbetet med att validera de studerandes kunskaper.
- Ställa krav på uppföljning vid upphandling av utbildning.

Granskningen har även visat att det nationella systemet för uppföljning av vuxenutbildningen behöver utvecklas så att det främjar kommunernas uppföljning samt ger en god bild av vuxenutbildningens resultat på nationell nivå. Vidare är det viktigt att vuxenutbildningens utbildningspolitiska målsättning även fortsättningsvis poängteras.

6 | Referenser

Skollagen

Förordning om kommunal vuxenutbildning

Läroplan för de frivilliga skolformerna (Lpf 94)

Därutöver har Skolverkets tematiska redovisning,

Vuxenutbildning – kunskapsläge och Skolverkets roll

(2004) använts. Denna bygger på ett antal studier av

vuxenutbildningen använts. Dessa framgår av bilaga 2.

7 | Förteckning över bilagor

Bilaga 1; Författningsstöd med tolkningar

Bilaga 2; Utvärderingar och andra studier som använts som referenser

Bilaga 3; Förteckning över granskade kommuner och inspektörer som genomfört granskningarna

Bilaga 4; Brev till kommunerna

Bilaga 5; Samtalsunderlag inför besök och intervjuer

Bilaga 6; Några centrala begrepp

Författningsstöd med tolkningar

Skollagen 11 kap. 2 §

Grundläggande vuxenutbildning syftar till att ge vuxna sådana kunskaper och färdigheter som de behöver för att delta i samhälls- och arbetsliv samt till att möjliggöra fortsatta studier.

Gymnasial vuxenutbildning syftar till att ge vuxna kunskaper och färdigheter på en nivå som motsvarar den som utbildningen i gymnasieskolan ska ge.

Mål och strategi för vuxnas lärande

Regeringens förslag till mål har formulerats i anslutning till de mål för vuxenutbildning som riksdagen ställt sig bakom upprepade gånger sedan slutet av 1960-talet. Dessa målformuleringar innefattar ett demokratimål, ett tillväxtpolitiskt mål, ett individmål och ett fördelningspolitiskt mål. Denna sammansatta målbild har alltså relevans.

Regeringens proposition 2000/01:72
Vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen

Uppföljning av hur utbildningen leder till att de studerande fullföljer sina planer på fortsatt utbildning eller arbete

Enligt skollagen ansvarar den som är huvudman för det offentliga skolväsendet för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen och de bestämmelser som kan finnas i annan lag eller förordning. Av detta följer att kommunen har ansvar för att följa upp om den

vuxenutbildning som erbjuds leder till de nationella målen. Detta innebär bland annat att följa upp om de studerande fullföljer sina planer på fortsatta studier eller påbörjar arbete inom området.

Uppföljning av de studerandes betygsresultat

Av huvudmannens ansvar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna följer även att kommunen har ansvar för att följa upp verksamhetens kvalitet.

Enligt läroplanen för de frivilliga skolformerna, Lpf 94, har rektorn som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de riksgiltiga målen. Rektorn ansvarar för att resultaten följs upp och utvärderas i förhållande till målen för utbildningen.

Uppföljning och säkerställande av att bedömning och betygssättning sker enligt författningarna

Enligt läroplanen för de frivilliga skolformerna uttrycker betyget i vad mån den enskilde eleven har uppnått de kunskapsmål som uttrycks i kursplanen för respektive kurs och som definieras i betygskriterier. Läraren ska vid betygssättningen utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen. Rektor och huvudmannen har ansvar för att följa upp att bedömning och betygssättning sker enligt författningarna.

Utvärderingar och andra studier som använts som utgångspunkt och referenser

Skolverket redovisade i augusti 2004 en tematisk sammanställning av utvärderingar inom vuxenutbildningen, Vuxenutbildning – kunskapsläge och Skolverkets roll. Delar av denna har använts för att beskriva en bakgrund och bidra med kunskaper inom området. Nedan följer utdrag av de avsnitt som använts

Målgrupp

Syftet med såväl grundläggande som gymnasial vuxenutbildning är att ge dem med lägst utbildningsnivå möjligheter att med hjälp av vidare studier höja sin utbildningsnivå och därmed stärka sin ställning inom yrkes- och samhällsliv.

Kommuner har som regel aktivt arbetat med att söka upp och nå sina målgrupper med information och ibland på okonventionella sätt. Kommunerna har dock i mycket liten utsträckning använt organisationer som företräder personer med funktionshinder i sitt rekryteringsarbete trots att en av målgrupperna varit funktionshindrade.

I Kunskapslyftets policy definierades den prioriterade målgruppen som de vuxna som saknar treårig gymnasiekompetens. Ett antal grupper i samhället med en otillfredsställande kunskapsbas för det livslånga lärandet pekades ut – långtidsarbetslösa, socialbidragstagare, funktionshindrade och invandrare. Varken målgruppens

storlek eller sammansättningen förefaller ha spelat någon roll för hur mycket kommunerna satsat på Kunskapslyftet.

Undersökningar visar att, trots olika satsningar och ekonomisk styrning, har de prioriterade målgrupperna inte deltagit i utbildningen i den utsträckning som avsetts/förväntats. Den sneda rekryteringen mellan könen ha fortsatt. Kommunerna har inte heller nått personer med funktionshinder i lika stor utsträckning som andra målgrupper. Personer med funktionshinder har även alltför ofta tvingats avbryta sina studier och då angivit för hög studietak, att hjälpmedel saknats eller kommit för sent samt att det inte funnits utrymme för individuella lösningar som skäl till detta.

Förutom de lågutbildade och långtidsarbetslösa, fanns det flera grupper som man inte lyckades nå. Dit hörde t ex invandrare, psykiskt sjuka och personer med mycket dåligt självförtroende. Rekryteringsarbetet av dessa grupper blev med tiden allt svårare och kostnaderna per individ ökade.

Av de som deltog i Kunskapslyftet var 2/3 kvinnor, medelåldern var 32 år, de flesta hade gått gymnasial utbildning i högst två år och 15 procent hade utländskt medborgarskap. Kvinnor utgjorde ungefär 70 procent av dem som studerade med rekryteringsbidraget.

Vuxenutbildningen har även i ökad utsträckning befolkats av unga studerande. Hösten 2002 var det hälften av samtliga nybörjare mellan 18–24 år gamla som studerade för att höja gymnasiebetyget godkänd eller väl godkänd.

Skolverket konstaterade bl a att nästan 40 procent av landets 23-åringar någon gång hade studerat i komvux.

Kunskapslyftet ledde inte heller till den önskvärda rörligheten mellan olika yrkesbranscher men målet att minska skillnader i utbildningsnivå mellan landets olika delar – nationell utjämning – nåddes.

Det var ytterst ovanligt att klienter från socialförvaltningen eller försäkringskassa fick delta i utbildning med bibehållen ersättning därifrån. Även om de tillhört den prioriterade målgruppen har de inte alltid uppfyllt kraven för att beviljas det särskilt förmånliga utbildningsbidraget.

Anpassning till de studerandes behov

Kunskapslyftet ledde till en ökning av gymnasiala Komvux med 58 procent. Kommuner med många kortutbildade i befolkningen, både arbetslösa och icke arbetslösa satsade mer på Kunskapslyftet än andra kommuner. Kunskapslyftet nådde delar av målgruppen, de kortutbildade och bidrog till en jämnare fördelning mellan kommunerna gällande satsningen på vuxenutbildningen.

Kunskapslyftet har bidragit till en utveckling från ett traditionellt "komvuxutbud" till ett varierat och flexibelt utbud som stämde överens med deltagarnas och arbetsmarknadens behov. Kunskapslyftets positiva effekter hade mindre påverkan på personer med en svag ställning på arbetsmarknaden. Den verkligt lågutbildade gruppen, med endast grundskole- eller folkskoleutbildning, attraherades inte av Kunskapslyftet. De flesta deltagarna återfanns bland dem som gått gymnasial utbildning i högst två år.

Utbildningen har inte i tillräckligt hög grad anpassats till de studerandes förutsättningar och målformuleringarna i kursplaner har varit dåligt vägledande för utbildningen. Andra problem var irrelevant undervisningsmaterial samt bristande samordning mellan vuxenutbildning, högskola, arbetsliv och arbetsmarknad.

Kunskapslyftet bidrog till en omfattande ökning av andelen lokala kurser – främst inom datakunskap – som inte ger inträde till högre studier.

Bedömning och betygssättning

Den inspektion som görs idag ger signaler om att det finns skäl att särskilt granska hur bedömning och betygssättning sker när det gäller gymnasial vuxenutbildning på entreprenad. I vissa fall används inte hela betygsskalan och i andra fall sker bedömning och betygssättning med osäkerhet. Det är angeläget att de betyg de vuxenstudierande får sätts enligt författningarnas krav och att betygssättningen

inte negativt påverkar konkurrenssituationen till högre utbildning mellan ungdomsskolans och vuxenutbildningens studerande.

Fortsatta studier

Intresset för lärande ökade med vuxenstudierna och de personer som valde att delta i Kunskapslyftet övergick i högre utsträckning till utbildning, jämfört med deltagare i arbetsmarknadsutbildning. Var fjärde individ som bedrev studier under Kunskapslyftets första två år gick vidare till annan utbildning än arbetsmarknadsutbildning.

Störst andel kunskapsnivålyft uppmättes för kvinnor, studerande yngre än 30 år samt personer födda i Sverige. Varannan person med en ettårig gymnasial utbildning gjorde minst ett nivålyft i och med studierna. Var tredje person med grundskola eller med en tvåårig gymnasial utbildning noterades för nivålyft.

En fortsatt hög andel av nybörjarna vid universitet och högskolor har studerat i vuxenutbildning.

Av de 74 800 nybörjarna i högskolan läsåret 2002/03 hade 48 procent studerat i vuxenutbildning (läsåret 1995/96 var motsvarande värde 33 procent). Den högsta andelen, 52 procent var läsåret 2000/01.

Andelen studerande vid högskola/universitet som studerat inom vuxenutbildningen varierar med ålder, kön och vilken utbildning det handlar om. Lägst andel noters vid Handelshögskolan, låg vid Tekniska högskolan och hög vid Karolinska institutet.

Var fjärde nybörjare i vuxenutbildning höstterminen 2000 studerade på högskola/universitet i april 2003 men i åldersgruppen 18–24 år 50 procent.

Andelen personer födda utomlands som hade högskolestudier som huvudsaklig verksamhet efter vuxenstudier var något lägre än andelen bland personer födda i Sverige.

Enligt de deltagarstudier som genomförts har 20–40 procent av dem som deltagit i Kunskapslyftet gått vidare till högskolan. Mycket vanligt är att högskolestudierna inriktas mot att bli sjuksköterska eller lärare. Flera kommuner pekar på vuxenutbildningens betydelse för rekryteringen främst till de mindre högskolorna.

Fortsatt arbetslivskarriär

Effekterna av Kunskapslyftet när det gäller ökad rörlighet på arbetsmarknaden var positivare för individer bosatta i Stockholmsregionen. Detta tolkas som att ett generellt program av Kunskapslyftets karaktär kräver en diversifierad arbetsmarknad som inte finns på landsbygden.

Arbetsinkomstens storlek förändrades inte märkbart

av en högre utbildningsnivå, men arbetslösheten näst intill halverades under de år Kunskapslyftet pågick. I vissa studier framhålls att det inte går att värdera samband mellan Kunskapslyftets utbildningssatsningar och minskad arbetslöshet efter avslutad utbildning. Utbildning inom vårdsektorn hade genomgående positiva effekter för individens sysselsättningsstatus. Individer gick rakt ut i arbete efter utbildningen och blev mycket mer anställningsbara.

I en studie dras slutsatsen att deltagande i vuxenutbildning ger en signifikant inkomstminskning för svenska män, på i genomsnitt tre och en halv procent jämfört med dem som inte deltagit i vuxenutbildning. Inga effekter hittas för svenska kvinnor medan resultaten visar en positiv inkomsteffekt på cirka nio procent för invandrarkvinnor. Invandrargruppen studerar i första hand på grundskolenivå. Kanske kan man endast konstatera att de som studerat på vuxenutbildning har lägre lön än de som inte gjort detta utan slutsats om kausalitet.

Hälften av samtliga nybörjare i vuxenutbildning hade förvärsarbete som huvudsaklig verksamhet innan de började studera. Ungefär lika stor andel hade förvärsarbete i april 2003. Hälften av dem som var arbetslösa innan de började studera i vuxenutbildning hade arbete som huvudsaklig verksamhet i april 2003.

Med Kunskapslyftet har kunskapsnivån ökat markant. Arbetslösa är bättre rustade att gå de yrkesinriktade utbildningar kommunerna har haft. Många kommuner framhåller att Kunskapslyftet främst haft effekter på arbetsmarknaden där det rått brist på kompetent arbetskraft. Vuxenutbildningen i kommunerna har prioriterat vissa utbildningar. Kunskapslyftet har haft stor betydelse för rekrytering av arbetskraft inom vård- och omsorgssektorn.

Utbildning för samhällslivet

Den utvidgade attityden till lärande stärktes mer av studier i kärnämnen svenska, engelska och matematik, jämfört med dem som studerade karaktärsämnen. Individerna har i utvärderingar återgett upplevelser av ökad social kompetens, personligt ansvarstagande, ökat intresse för det livslånga lärandet och att delaktigheten i samhället har utvecklats.

Kunskapslyftet har för individer lett till nya intressen och insikter och upplevelse att de har tagit revansch på tidigare skolgång, vilket givit en inre tillfredsställelse.

Studier Skolverket använt

Skolverkets studier:

En studie av grundläggande vuxenutbildning i tjugo kommuner, Intern rapport, Skolverket, 2003 (Dnr 2001:3630).

Unga vuxna i komvux, Intern rapport, Skolverket 2003 (Dnr 1999:633).

Med vuxenutbildning i fokus. Skolverket 2000. (Dnr 2000:2528).

Skolverkets tillsyn.

Utvärdering av rekryteringsbidrag till vuxenstuderande. Det första bidragsåret 2003. (dnr 2003:1876)

Individuell studieplan, individuell kurs och intyg i kommunal Vuxenutbildning, (Dnr 2003:02233)

Andra studier

Statskontoret Kommunernas ansvar för vuxnas lärande. Vad gör staten? 2003.

Utbildningsdepartementet/Encell (National Center for Lifelong Learning) 2004.

Att utveckla en infrastruktur för vuxnas lärande – lokalt utvecklingsarbete med statligt stöd. Myndigheten för skolutveckling. (2004-03-09)

Vuxenutbildning och tillväxt – enligt kommunernas rapporter. Myndigheten för skolutveckling. (2004-02-24).

SCB. Sveriges officiella statistik. Statistiska meddelanden. UF 85 SM 0301. Vuxnas lärande. Enkätundersökning hösten 2002.

SCB. Sveriges officiella statistik. Statistiska meddelanden. UF 35 SM 0301. Nybörjare i komvux. Enkätundersökning våren 2003 bland nybörjare i komvux höstterminen 2000.

Högskoleverket. Statistik&Analys. 2004.

IFAU – Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering. Inkomsteffekter av kommunal vuxenutbildning. Rapport 2003:13.

Förteckning över kommuner och inspektörer

Förteckning över kommuner som granskats och inspektörer som genomfört kvalitetsgranskningen

Kommuner	Avdelning	Inspektörer
Kungälv, Kristinehamn, Laholm och Mark	Göteborg	Egon Andersson Mats Lindström
Kalmar, Katrineholm, Oskarshamn och Strängnäs	Linköping	Ingela Djurberg Ewa Hallberg
Höganäs, Trelleborg, Vaggeryd och Växjö	Lund	Peter Ekborg Tommy Månsson
Bollnäs, Köping, Sala och Upplands Väsby	Stockholm	Ann-Kathrin Hedberg Anna Kjellberg
Kalix, Kiruna, Piteå och Vindeln	Umeå	Pererik Hagberg Jonas Hedström

Bilaga 4

Kvalitetsgranskning
NN

INFORMATION
Dnr 00-2008:376
xx månad 2009

Till
xx kommun

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar

Skolinspektionen har påbörjat kvalitetsgranskningar inom några områden. Kvalitetsgranskning genomförs för att utifrån fördjupade beskrivningar och analyser av ett område kunna bedöma och värdera kvaliteten av det arbete som pågår. Det övergripande syftet är att bidra till ökad måluppfyllelse genom att tydliggöra behov av utveckling. Ytterligare information om de kvalitetsgranskningar som påbörjats finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se)

Kvalitetsgranskning av hur kommuner och verksamheter följer upp vuxenutbildningens resultat

Inom detta område kommer Skolinspektionen att granska hur kommuner och verksamheter följer upp resultat i och av vuxenutbildning inom grundläggande och gymnasial utbildning. Vidare granskas vilka konsekvenser denna uppföljning får för det fortsatta arbetet samt hur verksamheterna och kommunerna arbetar för att säkerställa en likvärdig bedömning och betygssättning.

Granskningen ska bidra till att kommuner och verksamheter ges ytterligare stöd för att följa upp och utvärdera såväl de omedelbara resultaten av utbildningen som de långsiktiga effekterna. Detta bland annat för att på ett än bättre sätt anpassa utbildningsutbudet till behov och till de prioriterade målgrupperna.

Kvalitetsgranskningen kommer att genomföras spritt över landet i 20 kommuner varav er kommun är en. Urvalet har gjorts så att de kommuner som granskas ska spegla en variation i val av anordnare och resultat. De resultat som använts är nationell statistik över fullföljande av utbildningen och betygsresultat.

För att skaffa en så god bild som möjligt av kommunens arbete kommer intervjuer att genomföras med personal inom utbildnings- och arbetsmarknadssektorn. Även kommunens och verksameters kvalitetsredovisningar samt statistik från kommunen kommer att användas.

Återkoppling kommer att göras till dem som granskats. Resultaten av granskningen ska även spridas i rapporter och vid regionala konferenser.

Granskning av arbetet i xx kommun

Enligt tidigare överenskommelse kommer Skolinspektionen att besöka xx kommun och genomföra intervjuer med politiker, förvaltningstjänstemän, rektor, studie- och yrkesvägledare och lärare den xxx dag månad och år.

De dokument som kommunen ska skicka över inför mötet är ...

Granskningen kommer att genomföras av xxxxxxxx namn, mailadress & telefon

I bifogad bilaga finns de frågeområden som är underlag för intervjuerna.

Samtalsunderlag

Hur kommuner och verksamheter följer upp vuxenutbildningens resultat inom grundläggande och gymnasial vuxenutbildning

Uppföljning av hur utbildningen leder till att de studerande fullföljer sina planer på fortsatt utbildning eller påbörjar arbete inom området

- I vilken grad leder utbildningen till det av individen uppsatta målet?
- Vad beror avbrott av studierna på? Hur följs detta upp?
- Hur planeras utbudet? Hur har utbudet förändrats över tid? Hur följer kommunen upp att utbudet är anpassat till de studerandes behov och individuella förutsättningar?
- Hur används kunskaper från de uppföljningar och utvärderingar som görs?
- Vilka resultat visar uppföljningarna?

Uppföljning av de studerandes betygsresultat

- Hur följs betygsresultaten upp i kurser, i hela utbildningar, över tid?
- Hur används resultatuppföljningen i kvalitetsarbetet?
- Vilka betygsresultat når de studerande?

Uppföljning och säkerställande av att bedömning och betygssättning sker på ett likvärdigt sätt och enligt författningarna

- Hur säkerställs att bedömning och betygssättning är korrekt och likvärdig?
- Åtgärder för att de som undervisar ges möjlighet att kvalitetssäkra sin bedömning och betygssättning?

Förbättrad uppföljning och utvärdering

- Hur skulle kommunens uppföljning och utvärdering av vuxenutbildningens resultat kunna förbättras?
- Svårigheter med att göra täckande uppföljningar?

Några centrala begrepp

Uppföljning

Ska ge en saklig, översiktlig, samlad bild – oftast kvantitativa data

Utvärdering

Att granska och värdera utvalda delar gentemot överenskomna kriterier

Systematiskt kvalitetsarbete

Kvalitetsarbetet syftar till att kontinuerligt identifiera vilka förutsättningar som är nödvändiga för arbetet mot de nationella målen, att bedöma resultat och måluppfyllelse och att vidta lämpliga åtgärder. Att bedriva detta arbete systematiskt innebär att återkommande genom uppföljning och utvärdering bedöma måluppfyllelsen, identifiera utvecklingsområden samt vidta åtgärder för en ökad måluppfyllelse. Kvalitetsredovisningen är det skriftliga dokument där bedömning av verksamhetens kvalitet samt åtgärder för ökade måluppfyllelse redovisas och kommenteras.

Effektstudier

Där granskas och värderas i vad mån vuxenutbildningen leder till tänkta effekter. Det vill säga när de studerande de mål som satts upp och beskrivits i den individuella studieplanen. När vuxenutbildningen som helhet de nationella målen att ge vuxna de kunskaper som de behöver för att delta i samhällsliv och arbetsliv och/eller möjliggöra fortsatta studier samt om dessa kunskaper verkligen leder till att studerande deltar i arbetsliv eller fortsatta studier efter genomförd utbildning.

Uppdrag: en bättre skola

Alla barn och ungdomar har rätt till en skola med **trygghet** och **kunskap** i fokus. Alla ska få likvärdiga förutsättningar att nå målen oberoende av kön, geografisk hemvist eller sociala och ekonomiska förhållanden.

Skolinspektionens uppgift är att kontrollera att varje enskild skola lever upp till dessa krav.

Med **kvalitetsgranskningarna** går Skolinspektionen på djupet inom särskilt avgränsade områden.

Analyser av brister i förskola och skola ligger till grund för vilka områden som ska kvalitetsgranskas.